

ЧИТАЦЬКІ ІНТЕРЕСИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ І ТРАДИЦІЇ

**Валентина Мартиненко, канд. пед.наук,
ст. наук.співр.**

*Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Читання в широкому соціальному контексті є предметом уваги багатьох міжнародних досліджень. Всі дослідники єдині у висновку про те, що читання – це базовий компонент освіти, особливо в початковій школі, де формуються основні уміння й навички, від яких залежить успішність подальшого навчання.

Широкий доступ дітей до мультимедійних технологій, сприймання інформації через призму екранного простору позначилися на різних аспектах читацької діяльності сучасних школярів. Відзначається процес трансформації всіх характеристик дитячого читання: його статус, характер, способи роботи з текстом, візуальним матеріалом, читацькі інтереси учнів, мотиви, стимули.

Наприкінці ХХ- початку ХХІ ст. зменшення кількісних і якісних показників читання було зафіксовано у всіх міжнародних соціологічних дослідженнях, що спричинило посилення уваги до читацької діяльності дітей більшості провідних країн світу (Гонконг, Сингапур, Північна Ірландія, Фінляндія, Великобританія, Швеція, США, Канада, Японія, у т.ч. Росія). Були прийняті серйозні дієві державні програми з розвитку і підтримки дитячого читання.

Сьогодні ці та інші країни мають широку мережу бібліотек, їх повноцінне наповнення, досить високу питому вагу друкованої продукції на душу населення, вільний доступ до комп'ютерів. Серед провідних дидактичних принципів навчання – індивідуальний підхід до дитини. Тут дуже цінується читання книжок: як дорослими, так і дітьми. Наприклад, більше половини населення Великобританії мають читацький квиток тієї чи іншої бібліотеки. У 2015 р. громадяни країни відвідали публічні бібліотеки 225 млн. разів, на веб-сайтах було зафіксовано 96 млн. відвідувань (Libraries Deliver, 2016).

Як засвідчують результати останніх міжнародних моніторингових досліджень PIRLS-2011, PIRLS- 2016, випускники початкових класів цих країн мають найвищі показники з читання і розуміння художніх та інформаційних текстів.

Зазначені вище трансформаційні процеси спричинили зміни і в розвитку читацьких інтересів молодших школярів, у т.ч. дітей в Україні. Насамперед молодші школярі з числа тих, які систематично читають книжки – більш ерудовані, більш мотивовані, орієнтуються у змісті і тематиці сучасних книжок, усвідомлено формулюють свої читацькі запити у бібліотеці. Такі читачі надають перевагу книжкам, які сьогодні користуються найбільшим попитом серед одноліток не лише в Україні, а й у світі (наприклад, серії дитячих видань письменників Д. Роулінг про Гаррі Поттера, М. МакДональд «Джуді Муді», Д.Кінні «Щоденник слабака», Т. Парвелла «Елла та друзі», книжки Д. Стронга, Р. Дала, Г. Касдепке, У.Старка та інших. Зазначимо, що окремі з них (напр., твори Д. Роулінг, Д. Кінні) більшою мірою адресовані учням середнього

шкільного віку, але їх висока популярність серед дітей світу є значним стимулом для читання і молодшими школярами нашої країни.

Порівняно з минулими роками, у нас збільшилось число учнів з раціональним, прагматичним ставленням до читання: «читаю, щоб отримувати вищі бали в школі», «знайти, здобути інформацію» тощо. Істотно зріс попит на науково-художню літературу, дитячі енциклопедії з різних галузей знань, книжки про життя видатних дітей (серії «Життя видатних дітей», «Маленьким про великих», «Видатні особистості: біографічні нариси для дітей»).

Хлопчики здебільшого цікавляться різними винаходами, відкриттями, сучасними технологіями, видами транспорту, космосом, древніми цивілізаціями, а також написаними для дітей книжками про фізику, хімію, біологію тощо. Дівчатка – науково-пізнавальними книжками про квіти, інші рослини, книжками про шляхетні манери, серіями книжок «для дівчаток», «для панянок» і т. ін.

Якщо проаналізувати інші жанрово-тематичні уподобання сучасних українських школярів, в активному полі їхніх читацьких інтересів, як і раніше, переважає розважальна, пригодницька література. Однак сьогодні, під впливом медіаресурсів, комп'ютерних ігор, з якими активно взаємодіють учні, зазнають змін і тематичні переваги. Це книжки про подорожі у паралельні світи, космічні подорожі. Дуже популярні твори, у яких герої – лицарі, розбійники, чудовиська, космічні пірати, роботи, дракони. Значним попитом у дітей користуються дитячі детективи, фантастика, фентезі.

У зв'язку з подіями на Сході нашої країни значно зріс інтерес дітей до літератури на героїко-патріотичну, історичну тематику (про козаків, козацьку славу, про захисників вітчизни у минулому і сьогодні, про українську армію, героїв АТО, про зброю і т. ін.). Як і завжди, дітям дуже подобаються веселі гумористичні твори.

Поетичні твори діти читають значно менше, ніж прозові. На нашу думку, не останню роль у цьому відіграє рівень фахової підготовки вчителів, які під час опитування роботу з поетичними творами зазначили як одну з найскладніших проблем у методиці читання.

Помітно знизився рівень читацьких запитів на класичні дитячі твори зарубіжних і вітчизняних письменників, які 5-10 років назад користувалися популярністю (Г.Х Андерсен, Брати Грімм, Дж. Родарі, К. Коллоді, О. Іваненко, Н. Забіла, П. Воронько, М. Стельмах, А. Костецький та ін.).

Водночас твори таких сучасних вітчизняних дитячих письменників, як В. Нестайко, С. Дерманський, С. Гридін, Зірка Мензатюк, Л. Воронина, Г. Чубач, О. Кротюк та ін. були і залишаються лідерами в активному колі дитячого читання молодших школярів.

Література:

Libraries Deliver: Ambition for Public Libraries in England 2016–2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gov.uk/government/consultations/libraries-deliver-ambition-for-publiclibraries-in-england-2016-2021 .

Valentyna Martynenko (valmart15@ukr.net)